

Oponentní posudek diplomové práce

Název DP: *Vnímání pedagogické fakulty studenty prvního ročníku a jejich ambice stát se učiteli*

Autorka: *Markéta Popelářová*

Oponentka: *Mgr. Jaroslava Simonová, Ph.D.*

Datum vypracování posudku: *4. 1. 2023*

Záměrem diplomové práce bylo prozkoumat vnímání učitelské profese a studia učitelství u studentů prvního ročníku bakalářského studia na PedF UK. Autorka hledala odpovědi na otázky, proč studenti volí pedagogickou fakultu, jak vnímají první rok studia na pedagogické fakultě a zda chtějí učit. Práce má 65 stran textu bez příloh, seznam literatury má 40 položek.

V úvodu autorka nastiňuje svou ambici blíže poznat motivace a potřeby studentů a studentek pedagogických fakult s cílem využít získané poznatky ke „společné proměně přípravy budoucích učitelů tak, aby do školní praxe odcházelo více absolventů a aby na práci s dětmi byli lépe připraveni“. Oceňuji, že cíl výzkumu nezůstává jenom v teoretické rovině, ale aspiruje na přesah do vzdělávací politiky.

Dílčích cílů ovšem autorka postuluje ještě více, což pak poněkud brání detailnějšímu zaměření, které by mohlo naše poznání posunout dál. V úvodu deklaruje zájem o motivaci k volbě pedagogické fakulty, místo zkoumání potřeb ale své úsilí zaměřuje na širší okruh vnímání prvního roku studia a dalších aspirací ve vztahu k vykonávání profese. I když se jedná o příbuzné okruhy, přeci jenom je celkový záměr příliš široký. V závěru úvodní části se pak objevují další dvě výzkumné otázky pro kvantitativní část výzkumu (první z nich poněkud nešťastně formulována), přičemž propojení s globálním záměrem autorky není podrobněji vysvětleno a není tedy patrné.

V teoretické části autorka zmiňuje různé typy motivace, které vedou ke studiu na pedagogických fakultách, podává základní informace o počtu studujících na jednotlivých pedagogických fakultách a specificky na pražské PedF UK, kde nastiňuje také přehled studijních programů. Dále pak pokračuje přehledem poznatků o motivaci stát se učitelem ze zahraniční i české literatury. Do teoretického přehledu byla zařazena i kapitola Hodnocení přípravy učitelů z pohledu studentů, byť souvislost s cíli studie je jenom velice volná – celkové hodnocení přípravy není plně srovnatelné s vnímáním prvního roku studia. Pouze volně se zaměřením diplomové práce souvisí i následující dvě kapitoly. Teoretická část práce je sice informačně velmi zajímavá, ale prospělo by jí užší propojení s výzkumnou částí. Zatímco otázky formulované pro kvalitativní část velmi konkrétně navazují na cíle práce, u otázek pro kvantitativní část tato návaznost není zdaleka tak jasná.

V metodologické části autorka velmi pečlivě a podrobně popisuje účastníky výzkumu. Je potřeba ocenit, že počet informantů přesahuje obvyklý záběr diplomové práce. Podrobně jsou popsány i metody sběru dat, menší prostor je ovšem vymezen analýze dat. V úvodu metodologické části je zmíněno, že „odpovědi z rozhovorů byly následně analyzovány tematicko-obsahovou analýzou“, dále je ovšem uvedeno jenom otevřené kódování a specifika tematické obsahové analýzy nejsou podrobněji popsána.

Pozornost je věnována i etice výzkumu, autorka dokládá soulad s britskou verzí etického kodexu pro pedagogický výzkum na základě konstatování, že v ČR takový kodex není k dispozici. V této souvislosti bych ráda upřesnila, že v ČR je k dispozici etický kodex České asociace pedagogického výzkumu.

Ve výsledkové části je hlavní pozornost věnována výsledkům z kvalitativní části výzkumu. Z ne zcela jasných důvodů se autorka v této části uchyluje k poměrně zbytečné kvantifikaci. Kvalitativní přístup již ze své podstaty nemůže přinést odpověď na otázku, které důvody vedou nejčastěji k výběru

pedagogické fakulty, proto kvantifikace ve výsledcích může působit poněkud zavádějícím dojmem. Autorka dokladuje, že dosud identifikované zdroje motivace pro studium se týkají i jejího výzkumného vzorku. Zajímavá je dokumentace vývoje motivace (např. změna z právnické na pedagogickou fakultu), byť není nijak detailněji konceptualizována.

Autorce se daří zachytit zajímavé fenomény, například volbu pedagogické fakulty i v případě, že uchazeč byl přijat na prestižnější fakulty, demotivační faktory pro výběr fakulty, či simultánní zahájení studia na dvou fakultách jako strategii oddálení rozhodnutí. Z dat je také patrné, že volba často není záležitostí jednoho okamžiku, ale postupně se utváří na základě informací, které uchazeč získává v různém čase a z různých zdrojů. Také je zřejmé, že u řady uchazečů může být faktorů ovlivňujících volbu více. Byť je takových zajímavých postřehů v práci víc, nejsou zcela vytěženy, prospěla by jim detailnější konceptualizace. Pokud jde o část věnovanou vnímání studia a představám o další profesní dráze, lepší orientaci ve shromážděných poznatcích by napomohla detailnější strukturace. Narativní charakter textu je sice relativně čtivý, ale neusnadňuje orientaci v tématu a rozpoznání specifických přínosů daného výzkumu.

Přes výše uvedené drobné výhrady diplomová práce přináší zajímavé poznatky o motivaci studentů bakalářského studie na PedF UK k výkonu profese a doporučuji ji k obhajobě.

Náměty k diskusi:

V říjnu 2022 byla v časopise Review of Education publikována rozsáhlá studie Who becomes a teacher and why?, která upozornila, že informanti výzkumů motivace k výkonu učitelské profese jsou obvykle lidé, kteří se pro učení či minimálně studium na pedagogické fakultě už rozhodli, a proto opatření, která z těchto výzkumů čerpají, mohou být úspěšná zejména u těch, kteří už jsou pro profesi přesvědčeni. Studie zároveň zmínila nutnost výzkumu motivace podreprezentovaných skupin (například mužů, absolventů či absolventek technicky orientovaných oborů). Můžete na základě dosavadního studia problematiky popsat nějaká opatření, která by zástupce či zástupkyně těchto skupin mohla motivovat ke studiu?

Jak ve světle svého výzkumu hodnotíte hlavní směry reformy pregraduálního vzdělávání učitelů, kterou v únoru 2021 představili zástupci MŠMT?

Mgr. Jaroslava Simonová, Ph.D.